

פודקסט "הכלה למעשה"

מבית היוצר של אגף א' לחינוך יסודי

מוריה טלמור משוחחת עם פרופ' מיכל ראזר אודות ברית הורים

תשע"ד - 2024

הערה:

קובץ זה כולל תמלול מלא של הפרק.

התמלול נעשה באמצעות בינה מלאכותית, ונעשו תיקונים בהתאם לצורך. עדיין ייתכנו טעויות כתיב / לשון במהלך התמלול

פתיח

מה אנחנו יודעים על דור האלפא?

אני מורה או יועץ ופסיכולוג.

למה צריך להוריד את המען בשיעורים?

פסיכופדגוגיה.

מה זה אומר?

למה ההטרוגניות זה דבר חשוב?

שלום, ברוכות וברוכים הבאים לעסקת החלה למעשה.

שמי מוריה טלמור, אני חלק מצוות האגף לחינוך יסודי במשרד החינוך, ועוסקת בקידום

פדגוגיה מכילה בכיתה ההטרוגנית.

בכל פרק אני מראיינת מומחה או מומחית בתחום, וביחד אנחנו מתרגמים תפיסות עולם

לפרקטיקות.

והפעם נדבר על הקשר החשוב שבין הורים למורים, ועל תפיסות מוטעות אצל כולנו לגבי מהו התפקיד של ההורים בהקשר זה.

נבדוק איך מייצרים ברית הורים במורים, כזאת שבאמת עובדת ותורמת לרווחת כלל השותפים.

תלמיד, מורה, הורה.

קול מבחוץ

אני לא מבינה איך אני אמורה להתנהל עם אמא של נויה, אחת התלמידות שלי בכיתה.

מוריה

זו תמר, המחנכת של נויה, תלמידת כיתה ..

קול מבחוץ.

גם אמא של נויה מבינה שיש לנויה בעיית התנהגות רצינית, אבל היא לא משתפת איתי פעולה.

בדיוק לפני שבועיים סיכמנו שאם נויה לא מקבלת את הסמכות שלי כמורה ומפרה את כללי הכיתה, היא לא תוכל לצאת לטיול השנתי. הסכמנו.

נויה הסכימה, ואמא שלה הסכימה, אפילו חתמה על מסמך הסכמה.

כמה ימים לפני היציאה לטיול, הייתה לנויה התפרצות זעם והשתוללות בכיתה שאין לתאר.

אני והיועצת הודענו לנויה שהיא לא תוכל להצטרף לטיול.

באותו היום, אמא שלה פנתה אליי, והתחננה שיוותרו לבת שלה.

מה אני אמורה לעשות?

אני מרגישה שהאימא משאירה אותי לבד בניסיונות לעזור לבת שלה.

היא לא מבינה שזה טובת הילדה שלה.

מוריה

פרופ' מיכל רזר, מה את אומרת על מה ששמענו כאן?

מיכל

המון דברים.

קודם כל, זה קונפליקט מורכב.

יש לו שני צדדים שצריך אולי לבחון כל אחד מהצדדים, אבל בשורה אחת אני יכולה להגיד שמשוה במורה לא רואה מה עובר על האמא, ולא רואה שהתפקיד של האמא הוא להיאבק על הילדה שלה.

מוריה

נמצאת איתי פרופסור מיכל רזר, דיקנית הפקולטה לחינוך של מכללת אורנים. מיכל עוסקת שנים רבות בעבודה עם תלמידים בהדרה, ופיתחה תפיסה אחרת לעבודה עם הורים.

מיכל גם כתבה ביחד עם ויקטור פרידמן את הספר סמכות ורכות מערכות יחסים משקמות כאבני דרך ביצירת חינוך מכליל. שלום מיכל.

מיכל

היי מוריה, איזה כיף.

מוריה

אם זה התפקיד של האמא להיאבק על הבת שלה, אז איך אנחנו יכולים להתקדם כאן? הרי היה הסכם, והאימא הפירה אותו.

מיכל

אז קודם כל, התפקיד שלנו כהורים זה להיאבק על הילדים שלנו, תמיד. ויש מצב שהאימא הסכימה למשוה שהיא לא בדיוק הסכימה לו. או היא נאלצה להסכים, או חשבה משוה שלא באמת היה שם, וכשזה מגיע לזמן אמת, אז היא אומרת, רק רגע, רק רגע, אני לא מוכנה. אז החוויה של הפרת הסכם היא יכולת שהיא נכונה, אבל חסר פה משוה של להבין לעומק מה קורה לאמא הזאת. ובעצם לבקש מהאמא שתוותר על הרצון והניסיון שלה להיאבק על הבת שלה, זו בקשה לא סבירה. והאמא רוצה לדעת שילדה יוצאת לטיול כמו כולם. היא לא עלתה על דעתה שהיא לא תצא. היא אמרה, ההסכם היה, אם היא, איך זה היה שם, אם היא לא תקבל את הסמכות שלי אז היא לא יוצאת. אבל אין בהסכם שום חלק שאומר מי בדיוק מטפל בסמכות הזאת, מי בדיוק מטפל בזה שהילדה תקבל את הסמכות.

נראה שכאילו המורה חשבה שהאימא תוכל לטפל בזה, והאימא לא בטוח שהיא מבינה שהיא זאת שצריכה לטפל בסוגיית הסמכות.

ויש משהו מאוד מאוד פשטני בהסכם שנוצר שם, שהאימא לא בטוח בכלל הבינה לעומק על מה זה הדבר הזה.

זוהי חלק ממה שקורה בקונפליקט.

שאנחנו חושבים שברור לנו לאן אנחנו הולכים, וברור לנו מה צריך לעשות וזה לא קורה.

וכשהאמא לא עושה את מה שהמורה רוצה, זה מאוד מאוד מכעיס את המורה.

היא לא מצליחה להבין רגע מה קרה פה, מה קרה לאמא בתוך הסיטואציה הזאת.

מוריה

את יודעת, מה שאת אומרת עכשיו מעלה לי את המילה שאני יודעת שאת פחות אוהבת אותה, וזו המילה להתגייס.

הרבה פעמים אנחנו מצפים בבית הספר, בבית הספר שההורים יתגייסו, כדי לעזור לילדה.

וכל המושג גיוס הזה מתחבר למשהו שקראתי בספר שלך ואני רוצה לצטט.

"מרבית אנשי החינוך מעוניינים לפתח מערכות יחסים משקמות עם הורים, אבל הם לא יודעים איך לעשות את זה".

מיכל

המסגור של גיוס הורים טבוע כל כך עמוק בתרבות הבית ספרית, עד כי הוא מעצב את גישת המורים, גם אם כמלתם לדבר אחר.

פעולה מתבצעת על פי מסגור זה יוצרת נבואה מגשימה את עצמה, ובכל פעם שהיא מתרחשת, התרבות הקיימת מתחזקת.

מוריה

מה לא בסדר במושג גיוס הורים?

מיכל

אז באמת גיוס הורים זה מושג שמאוד מאוד חוזר על עצמו, ובעצם, את מי אנחנו מגייסים?

אנחנו מגייסים אנשים שלא רוצים להיות במשהו מעצמם. אנחנו מגייסים כסף, אנחנו מגייסים אנשים לצבא.

לגייס הורים, יש לזה שתי קונוטציות מאוד בעייתיות.

אחת, אני מגייסת אותך, אימא, לבת שלך, כי היא לא מספיק אכפת לך, כי את לא מספיק מעורבת, כי את לא מספיק יודעת. אני רוצה את טובת הבת שלך יותר ממך, אז אני צריכה

לגייס אותך לטובת הבת שלך, שזו פוזיציה, מאוד מאוד בעייתית, ואולי אפילו הייתי מסתכנת ואומרת שהיא פוזיציה פטרונית.

והקונוטציה הנוספת שיש לגיוס זה לי יש תוכנית פעולה, אני בבית ספר, יש לי תוכנית פעולה, יש לי... ואת אמורה לבצע אותה. אני קוראת לזה שותפות, אבל זה לא באמת שותפות. אני מחליטה מה התוכנית, ואת מבצעת, ואם את לא מבצעת, אני קוראת לך אמא לא משותפת פעולה. ואז אני צריכה לגייס אותך, שתעשי את התוכנית שאני ביצעתי, שאני יזמתי, גם אם היא לא מוסכמת עלייך, ואני אעשה הכול כדי שאת תחשבי או תתגייסי לעשות משהו גם בניגוד לרצונך. וזה מושג בעייתי.

גם מה שמעניין אותי זה איזה נבואה את מדברת עליה שהיא מושג שמגשים את עצמו. אם אני כבית ספר באה אפרירי בעמדה שלך לא אכפת, ואת לא רוצה, ואני כופה עליך את התוכנית שלי, ואת לא באמת יודעת מה לעשות עם התוכנית שלי, ואת מתנגדת לה או נמנעת ממנה, אז זה מחזק את התפיסה שלי שבעצם לא רצית. ואני לא באמת מבררת רק בגלל למה נמנעת או למה התנגדת, אני לא מבררת מה היה, כמו בדוגמה הספציפית הזאת, מה היה בראשית הדין שאת לא יכולה להסכים לו.

ובעצם הנבואה היא שאני חושבת שאת לא מספיק משהו, אני בונה תוכנית, אז את לא מסכימה לה, והנה את באמת לא מספיק משהו. וזה החלק שבעיניי מאוד מאוד מכאיב בתוך הדיאלוג הזה בין הורים למורים.

מוריה

מה שאת אומרת כאן מאוד מאוד מעניין, ואני חושבת שזו נקודה שלא חשבתי עליה מספיק. ובשנים האחרונות אני עסוקה בלחפש את נקודות העיוורון שלנו.

מה אנחנו מפספסים?

אז אחד הדברים כבר אמרת עכשיו, אנחנו מפספסים בכלל את המושג הזה של מהות שיתוף הפעולה.

מה עוד אנחנו מפספסים?

מיכל

אני חושבת שאנחנו מפספסים את האופן שבו אנחנו רואים הורים, ואת התפקיד של ההורים, גם ביחס אלינו וגם ביחס לילדים שלהם. בית ספר מסתובב עם, הרבה מאוד פעמים, עם הנחה שההורים חייבים להשתנות. שאני כבית ספר יודע מה זה הורות טובה, איך הורי טוב צריך להתנהג, ואתה, הורי, צריך להשתנות. אז לא, ההורים לא צריכים להשתנות. כולנו הורים כמו שאנחנו הורים, ואין לבית ספר מנדט לשנות לא אותי ולא את ההורות שלי. וזה העיוורון אחד.

נקודת העיוורון אחרת זה שאנחנו הרבה פעמים כבית ספר חושבים שאנחנו ממש יודעים מה הפתרון לבעיה. גם דרך אגב, כשאנחנו הרבה פעמים לא יודעים מה הפתרון. אנחנו משער עם השערה, יש לנו כיוון מסוים, אנחנו ננעלים עליו, והפתרון הזה הוא לא תמיד מתאים. ואנחנו עיוורים לזה שיש עוד אופציות לפתרון שיכולות להיות יותר מתאימות למשפחה, יותר מתאימות להורים.

עוד נקודת עיוורון קשורה לזה ש...שקשורה דווקא לעצמנו, לא כל כך להורים, והרבה פעמים אני שומעת את המושג, אם ההורה לא עושה ככה וככה, מה אני יכולה לעשות? איזה סוג של עבודה, איך אני יכולה להתקדם עם הילד אם ההורה לא עושה?

זה בהחלט נקודת עיוורון, כי אני יכולה לעשות המון כמורה, כבית ספר, גם אם ההורה לא עושה את מה שאני רוצה, ולנתק את זה בין הקשר שלי עם הילד והתקדמות של הילד, לא תמיד קשורה רק למה שההורה עושה, היא מושפעת, אבל היא מאוד מאוד מושפעת מה שאני עושה.

והדבר נוסף שאני חושבת שהוא נקודת עיוורון, זה סוגיית האחריות שלנו. שבהרבה פעמים אנחנו אומרים, טוב, אם ההורה לא משותף פעולה, אז אני לא אחראי. ואנחנו אחראים בכל מקרה.

ואנחנו אוהבים לחשוב שאנחנו לא אחראים, בפועל אנחנו מרגישים אחראים ומרגישים הרבה אשמה על זה שאנחנו אחראים בצורה כל כך לא מסודרת, או כל כך קונפליקטיבית.

מוריה

עד עכשיו הסברת לי מה לא לעשות.
בוא נדבר רגע על מה כן לעשות.
ואני שוב רוצה לצטט מתוך הספר שלך.
"משימתם העיקרית של המורים בהקשר להורים היא לפעול באופן מודע ואקטיבי לקראת קבלת מעין הרשאה פסיכולוגית מן ההורים.
אני אשמח להסבר.

מוריה

האמת היא שהיה לנו קשה למצוא מושג שיסביר את הרעיון הזה, ולא בטוח שזה המושג הכי הכי מוצלח. אבל בואו נרגע נסתכל על עולם הרפואה.
כשאני לוקחת ילד לרופא, והרופא אומר, צריך אנטיביוטיקה. אבל אני מתנגדת.
אז בסופו של דבר, הילד לא יקבל אנטיביוטיקה, כי אני מחליטה. זה שהרופא אמר, עוד צריך אנטיביוטיקה, עוד צריך ניתוח, ותדעי לך שאם לא יהיה ככה וככה, תקרה ככה וככה, הכול טוב, אני בסופו של דבר מחליטה.
כשאנחנו באים לעולם החינוך, אז זה לא מה שקורה.

מה שקורה בעולם החינוך זה שאנחנו מחליטים, ואנחנו אפילו אין לנו בראש את התודעה שיש להורים זכות להגיד, לא מתאים לי.

העונש הזה לא מתאים לי, זה שהעברתם אותו כיתה לא מתאים לי, זה שאתם רוצים להוריד אותו הקבצה לא מתאים לי, זה שאתם רוצים להוציא אותו לטיול או לא רוצים להוציא אותו לטיול לא מתאים לי.

אז המקום הזה שכשאני רוצה לעשות עבודה עם הילד שלך, אני צריכה שתסכימי. אני לא יכולה להבטיח שכל מה שאת רוצה יקרה, אבל לפחות בחשיבה שלי, באתוס המקצועי שלי, גם אם לא להכול אני מבקשת אישור, אבל אני צריכה שיהיה לי חשיבה כזאת, שלוקחת בחשבון שיש מצב שאת לא אוהבת את זה, ואולי כדאי לי להקשיב לזה, ולראות מה את אומרת ולמה את מתכוונת, ואולי יש לך עוד מחשבות ועוד פתרונות.

עצם החשיבה שלי כאשת מקצוע, רק רגע, מה האימא הזאת חושבת על הפעולה שאני הולכת לעשות?

זה יתאים?

זה לא יתאים?

ולבקש הרשאה זה באמת מעין הרשאה, זה לא באמת ללכת לבקש הרשאה. זה יותר קשור לתודעה המקצועית שלי, שאני חייבת לקחת בחשבון אותך כאימא כשאני פועלת.

ואם אני יודעת שיש דברים שאני אעשה שמאוד מאוד יכאיבו לך, או מאוד יקלקל את היחסים בתוך המשפחה, או מאוד מאוד יקלקל את היחסים עם הילד, כדאי שאני אחשוב על זה שוב, או שאני אנהל על זה איזה סוג של שיח עם ההורה לפני שאני פועלת. אז זה המושג.

המושג הוא, שנייה, רגע, לפני שאנחנו פועלים מתוך עמדה שברור לנו מה צריך לעשות, אולי ההורים לא מסכימים, ולקחת את חוסר ההסכמה הזאת בחשבון.

מוריה

וכשמשיגים את ההרשאה הפסיכולוגית הזאת מן ההורה, מה קורה?

מוריה

את יודעת, המחשבה שיש לי זה שילדים חיים בשני עולמות. הם חיים בבית והם חיים בבית ספר. הרבה פעמים העולמות האלה מאוד מאוד סותרים ערכים אחרים, דברים אחרים, הסכמות אחרות. וככל שיש יותר חיבור, ככל שיש יותר סינרגיה, היכולת להתפתח היא הרבה יותר טובה.

אז כשהורה הוא בדיאלוג טוב איתי, המורה טוב עם בית ספר, ויש הרבה פחות קונפליקטים, אז גם ההתפתחות האקדמית יותר טובה וגם ההתנהגות יותר טובה, ובכלל כל

ההתפתחות של הילד. הילד לא צריך לבחור בין האמא לביני, הוא לא צריך להיות בתוך המתח הזה. והעובדה שאנחנו כמבוגרים מצליחים לייצר חיבור בינינו מאוד מאוד מקלה לילדים בכל הרבדים של ההתפתחות שלהם.

מוריה

זה מאוד מתחבר לי לתוכנית שאנחנו מובילים שנקראת מיישרים, שמטרתה לייצר מהפך בתוך בתי הספר. ויש תוכנית מלווה, מחקר מלווה של התוכנית הזאת. ואחד הדברים שמצאו זה שבמקומות שבהם החיבור הזה בין ההורים למורים היה משמעותי יותר, הישגי התלמידים עלו. ואני חושבת שמה שאת אומרת עכשיו בהחלט יכול להסביר את הסיבה לכך.

מיכל

נכון, אנחנו בהחלט יודעים שכשיש קשר טוב, ההישגים עולים, אבל כמובן לא רק ההישגים, אבל ההישגים עולים, תחושה רגשית עולה, העולם החברתי משתפר, אנחנו...גוף אחד.

מוריה

בואי נשמע עכשיו קול נוסף.

הפעם של הגר. אמא ליונתן, יונתן בן 12, תלמיד כיתה ו.

קול מבחוץ

יונתן, ילד מקסים. נסיך אמיתי.

קצת שובב, אבל קסם.

הוא פשוט ממש חכם, אז הוא עושה למורים שלו חיים לא קלים.

אבל מה?

במקום להתמודד אתו, הם לא מפסיקים להפעיל אותי ולהפעיל עליי תיקים.

דברי אתו, תרסני אותו, תזכירי לו. כאילו אני עובדת אצלם.

די, שהם יעשו את התפקיד שלהם בבית הספר ושיניחו לי.

יש לי מספיק על הראש.

מוריה

יכול להיות שאנחנו דורשים מההורים מעורבות גדולה מדי?

מיכל

אני לא יודעת אם זה הצד השני, אני לא יודעת אם זה שני צדדים פה, וזה בוודאי עוד רובד של הקונפליקט.

הדוגמה הראשונה שראינו זה מצב שבו בית הספר כועס על האמא, מתלונן על האמא. והצד הזה של הקונפליקט זה כשהאמא מתלוננת על בית הספר. זה אותו דבר, בעצם יש לנו דרך אגב עוד, עוד סוגים שעוד ביטויים לקונפליקט הזה, אבל הרבה מאוד פעמים בית הספר מבקש מההורים דברים שההורים לא יכולים לבצע. בין אם זה יותר מדי, בין אם זה פחות מדי, בין אם זה כל מיני דברים שבעצם לא לוקחים בחשבון מה מתאים לאמא, מה היא יכולה ומה היא לא יכולה. זה לא שונה מהדיון הקודם, זה רק מופע אחר של אותו קונפליקט בעיניי.

מוריה

אז איך יוצאים מהקונפליקט הזה?

מיכל

אני חושבת שזו שאלת השאלות.

אני חושבת שקודם כל חשוב לנו מאוד מאוד לסמן שמי שאמור לטפל בקונפליקט הזה זה בית הספר.

זה לא הדדי.

בית הספר הוא הממסד, בית הספר הוא החזק, בית הספר הוא הכוח, והוא זה שצריך לטפל בקונפליקט.

בואו נתחיל מזה.

אני יכולה לסמן כמה פרקטיקות שיכולות לעזור ביציאה מהקונפליקט הזה.

אבל לפני הפרקטיקות, אני חושבת שמאוד מאוד חשוב להיות באיזו פוזיציה רגשית אחרת.

שכבר קצת ניסחנו אותה, אבל שבאה ואומרת להורה, יש קול יש לו מה להגיד, ואני צריכה לקחת את הקול הזה בחשבון כפוזיציה, כנקודת מוצא לדיון.

ואחר כך אפשר להסתכל על פרקטיקות שיכולות לעזור יותר או לעזור פחות.

אני רוצה לסמן... חמש פרקטיקות שאני בדרך כלל משתמשת בהן.

1. הראשונה זה התעניינות עמוקה בעמדה של ההורה. באמת, אם אני רוצה לשמוע את הקול,

אני רוצה לקחת את הקול בחשבון, אני צריכה ללמוד אותו לעומק. מה הוא אומר, מה הוא

חושב, מה כואב לו, מה הוא רוצה לא בטוח שאני אוכל לענות למה שהוא רוצה, אבל אני

צריכה לדעת מה הוא רוצה, אני צריכה להבין את הפוזיציה של ההורי, לפני שאני בכלל בונה

איזושהי תוכנית פעולה.

מוריה

זאת אומרת, אם עד היום דיברנו בבית ספר שצריכים להכיר את הילד השלם, את המורה השלם, עכשיו אנחנו מדברים גם על ההורי השלם.

מיכל

נכון. ההבדל הוא שעם הילד, אני אמורה לעשות עבודה, לשנות אותו, לחנך אותו, להזיז אותו מנקודה A לנקודה B. עם ההורה, אין לי מנדט כזה. ההורה, אני רק צריכה ללמוד אותו ולהכיר אותו על מנת לראות מה אני עושה עם הילד שלו. וזה קצת שונה בהיבט הזה.

2. הפרקטיקה הנוספת שדיברנו עליה כבר קודם, זו הסוגייה הזאת של בקשת רשות, ולקחת בחשבון את ה... לבקש הסכמה ולפעול בהסכמה עם ההורים, ולבנות תוכנית עבודה משותפת עם ההורים.

אפילו בסיפור הזה שהיא יצאה לטיול או לא יצאה לטיול, נניח שהיא לא מקבלת את הסמכות שלי. אז מה את אומרת שכדאי לעשות? איך אפשר, איך נכון לך, גברת אימא, שנטפל בדבר הזה? לאיפה אפשר לקחת את זה? לבנות יחד איתה פתרון לסיפור. יש בעיה, אנחנו לא נכחיש את הבעיה, אנחנו לא נטאטא אותה, אבל הפתרון לבעיה צריך להיות בדיאלוג.

ואני אשים את החלק שלי בפתרון, או לפחות אני אשים את המגבלות שלי ואת אשים את המגבלות שלך, וביחד נחשוב על פתרון שאת יכולה לחיות אתו בשלום ואני יכולה לחיות איתו בשלום. וזו חתיכת עבודה. זו סוגיה מאוד מאוד חשובה.

מוריה

זה מזכיר לי שמנהל בית הספר, כשהבת שלי הייתה בחטיבת הביניים, התקשר להתייעץ איתי איזה עונש לתת לילדה. עשתה איזושהי פעולה לא דרמטית, נתן לה עונש. זה מאוד ריגש אותי, זה מאוד גרם לי להרגיש ביטחון בבית הספר. התשובה שלי הייתה, זה מה שתיתן, אני עומדת מאחוריך.

מיכל

מעניין, כי לי הייתה סיטואציה דומה, ששאלו אותי אם אני איזה עונש לתת, ואני אמרתי, אני לא מסכימה שתיתנו עונש.

מוריה

אני רק מקווה שהבת שלי לא תשמע את הראיון הזה.

מיכל

כן. והאמת היא שחשבתי, בתור אימא, שהילדה לא במצב לקבל עונש. היא לא הייתה במצב מספיק טוב כדי שיוכל לעשות את מה שבית הספר רצה לעשות, בלי קשר אם הם צדקו או לא צדקו. אבל היה לי משהו שחשבתי על הילדה.

בכל אופן,

זה נותן כוח, זה נותן לנו כוח, כהורים, כשמערבים אותנו ושואלים אותנו מה דעתנו, בין אם מסכימים לדעתנו ובין אם לא מסכימים, בעצם זה ששאלו אותנו, זה כבר נותן לנו מקום.

3. אני חושבת שהסוגייה, הפרקטיקה השלישית היא, גם עליה טיפה דיברנו, וזו הבנייה של תוכנית עבודה משותפת.

למשל, בסיפור הזה שהילדה לא יצאה לטיול, היה לכאורה תוכנית עבודה משותפת, לכאורה עשו שם איזה הסכם, אבל לא היה ברור מי עושה מה, על מה עובדים, על מנת שהילדה תגיע למצב שהיא תוכל לצאת.

כאילו, אם היא לא תקבל את הסמכות שלי, היא לא יוצאת, מאה אחוז, אז למה שהיא תקבל את הסמכות שלך ממחר בבוקר? איזה סוג של עבודה עושים? מי עושה את העבודה? מי מדבר? על מה מדברים? איזה סוג של עבודת אורך עושים עם הילדה?

מה התפקיד של כל אחד מאיתנו בתוך המשימה הזאת?
זה לא קרה שם. אז תוכנית עבודה לא הייתה.

היה הסכם של מה קורה אם הילדה חוזרת אל ההתנהגות, אבל זה לא תוכנית פעולה, זה לא תוכנית עבודה שיכולה לעזור לילדה להתפתח.

והתוכנית פעולה כדאי שהיא תעשה ביחד עם ההורים, כי אני כבית ספר מכירה מעולה את הכללים, ומכירה את הקבוצה, ומכירה מה מותר ומכירה מה אסור, ומכירה הרבה מאוד דברים, אבל את הילדה, האמא מכירה, הכי טוב מכולם.

אז הידע שלי, יחד עם הידע שלה, ייצר לנו איזשהו שלם שאנחנו חייבים לקחת אותו בחשבון כשאנחנו מחליטים.

יכול להיות שאמא בכלל הייתה אומרת, תשמעי, את יודעת, אולי מראש נחליט שהיא לא תצא, אולי נבנה משהו אחר, אבל הכול בסדר.

אבל לבנות את התוכנית לא כחלק, לא כאיום, אלא מה הבעיה ואיזה פתרון אנחנו רוצים לתת לה. ולא להציב את זה כמקום של איום.

אני חושבת שיש עוד שתי פרקטיקות שאני חושבת שמאוד מאוד חשוב לסמן.

4. הסוגייה של השקיפות לגבי התקלות שלנו, או המגבלות שלנו.

אני לא יודעת אם התקלות, למשל, אני לא יכולה לקחת את הילדה שלך לטיול.

לא כי אני לא רוצה, כי אני מפחדת שאני לא אסתדר, כי אני מפחדת שיקרו שם דברים שאני לא אעמוד בהם. זה לא היא, זה באמת המגבלה שלי.

ורגע לשים את המגבלה שהיא אמיתית, או אין לי מספיק כוח אדם, או הכוח אדם שאני מוציא לא מספיק מיומן, כל מיני דברים שהם מאוד מאוד חשובים, לנהל דיאלוג בין אנשים, לנהל דיאלוג הדדי בין אנשים שהם, נגיד, לצורך העניין, רוצים את הטובה של הילד.

מוריה

כלומר, ההורים לא ירגישו שעושים להם מניפולציה.

מיכל

בדיוק, בדיוק, שלא יעשו לי מניפולציה, כי אני כהורה יודעת שיש לך מגבלות, אני יודעת שיש לבית הספר בעיות, ספרי לי אותם, אז אולי אני אוכל לעזור בחשיבה על משהו אחר, אולי אני אכעס על המגבלות האלה, הכול בסדר, אבל בואי נדבר עליהם, בואי נעשה את הכול גלוי, ואל תסתירי ממני דברים שאני לא יודע ושומע בכל מקרה דרך הילדים או מכל מיני כיוונים אחרים.

5. ואני חושבת שהדבר הנוסף שמאוד חשוב לסמן זה ההוקרה, מה שאני קוראת ההוקרה להורות. זו היכולת שלי לראות שכשהאימא נאבקת על הילדה שלה, זה חשוב וזה טוב. גם אם לא נוח לי, גם אם זה כואב לי, גם אם זה לא נעים לי כבית ספר. זה שהיא נאבקת, זה נורא נורא חשוב. וכל ילד צריך לדעת שההורים נאבקים עליו. וזה נורא חשוב, אז אני יכולה להגיד, אני לא אוהבת את זה שאת כועסת עליי, אבל אני רואה כמה זה חשוב, וזה מרגש אותי שאת נאבקת ככה. ולהגיד את שני הדברים האלה בו זמנית, אני חושבת שהוא יכול מאוד מאוד לשפר את השיח.

מוריה

זה מהמם בעיניי, זה בעצם לבוא ולהגיד, תסתכלו על נקודת ההתנהגות של כל אחד מהאנשים, בהתאם לתפקיד שבו הוא נמצא. כלומר, זה התפקיד של האימא, להגן על הילדה שלה. צריכים להוקיר אותה לדבר הזה. איפה התלמיד נמצא בתוך הברית הזאת?

מיכל

זו שאלה מצוינת, כי את יודעת, בתי ספר יש איזה נוהל, סדירות, סדירויות מאוד מאוד חזקות של משולשים, שתמיד כשיש איזה עניין זה ילד, מורה, הורה. והמשולשים האלה הם מאוד בעייתיים כשיש קונפליקט. כשאין קונפליקט, סבבה, אבל כשיש קונפליקט, הדיון במשולש הוא הופך למאוד מאוד מסורבל.

זאת אומרת, אני מדברת עם האימא והילד נוכח, אז למי אני מדברת? באיזה שפה אני מדברת? בשפה שהילד מבין? בשפה שהאימא מבנה?

אני... ואז כל השיח הוא שיח... אנחנו כמעט מהלכים על ביצים כשאנחנו מדברים בתוך משולשים.

אם רוצים להגיד משהו לילד, אז שהאימא תשמע. והרבה מאוד פעמים נוצר מצב של שניים נגד אחד. בתוך קונפליקטים, באופן בלתי מודע, נוצר מצב של שניים נגד אחד.

ואני חושבת שהמשימה הכי חשובה היא להפריד את המשולשים האלה.

אם אני רוצה לדבר עם הילד, אני מדברת עם הילד.

אם אני רוצה לדבר עם האימא, אני מדברת עם האימא.

אם האימא תרצה לדבר עם הילד, דבר איתו בבית.

היא לא צריכה לדבר איתו בנוכחותי. אני לא צריכה לדבר עם הילד בנוכחותה, ואני גם לא צריכה לדבר איתה בנוכחות הילד שלה, כי אחרת היא לא יכולה להיות מאוד מאוד כנה איתי, היא הרבה פעמים לא תוכל להיות מאוד מאוד ישרה איתי, אותנטית.

אני חושבת שצריך להוציא את הילדים מהמשולש.

כשאנחנו רוצים לדבר עם הילדים, נדבר עם הילדים, כשאנחנו רוצים לדבר עם ההורים, נדבר עם ההורים, כשההורים ירצו לדבר עם הילדים שלהם, יש להם בבית, הם לא צריכים את הנוכחות שלנו בשביל הקשר.

בעצם אף אחד לא צריך את הנוכחות של האחר בשביל הקשר עם השלישי.

זה דבר מאוד מאוד חשוב בעיניי, וליצור כל דבר במקומו מאוד מאוד יקל.

זה משולש בעיניי, כשיש קונפליקט, כשיש לנו בעיות עם הילד שלנו הפרטי בבית, אז ההורים מדברים ביניהם ומחליטים, א', מה עושים? וב', מי מדבר על זה עם הילד? לא מערבים את הילד מיד בתוך הקונפליקט, אלא אחרי שכבר יש לנו איזה טיפה סיבוב בינינו ועבודה משותפת, ולדבר הזה אני קוראת שיח מבוגרים.

קודם כול שיח מבוגרים, ואז נחליט מי מדבר עם הילד ועל מה ומתי.

ככה אני רואה את המקום של הילד בתוך כל ה... כל הדבר הזה, כי השיח הוא שיח בין מבוגרים, זה בעיני נורא נורא חשוב לשמור עליו.

מוריה

אני רוצה לשאול אותך על המורה של נויה, אבל רגע אחד מעניין אותי לשמוע על ההבדל בין אמהות לאבות. האם יש הבדל בדרך העבודה? המקרה שנתנו היה של אמא, אבל הרבה פעמים זה יהיה גם עם אבות.

מיכל

האמת היא שאני לא ממש יודעת להגיד, אני... כן, אנחנו יודעים כולנו שרוב הקשר עם בית ספר הוא של האימהות, ישבות כמובן שמעורבים, אבל רוב האינטראקציה עם אימהות, אני מניחה שברמת העומק אין הבדל.

מוריה

דיברנו הרבה על טובת הילד, וגם דיברנו על טובת ההורים, אבל אני מכירה אותך הרבה שנים ואני יודעת שמי שעומד בראש מעייניך, זה המורים, צוות ההוראה. אז אני רוצה לחזור רגע למורה של נויה. איך אנחנו יכולות לעזור לה? איך אנחנו יכולים לעזור לה להתמודד עם כל הציפיות שלנו ממנה, ועם ההיבטים הרגשיים שנלווים לדבר הזה?

מיכל

אז פן אחד, פחות או יותר, ניסחנו אותו ואולי נדייק אותו, וזה איך לעבוד עם אימא של נויה. אבל אני חושבת שמה שאת שואלת אותי זה שאלה אחרת, וזה איך עוזרים למורה להיות הרבה פחות סוערת, והרבה פחות מבוהלת מהאימא, והרבה פחות בקונפליקט סביב הדבר הזה, והרבה פחות נאבקת. וזו באמת סוגיה, זו סוגיה שקשורה לתרבות בית הספר, זו סוגיה שקשורה לניהול, זו סוגיה שקשורה לאיך אנחנו בכלל עוזרים למורים, לא להיבהל מההורים, ולא להיבהל מהקונפליקט, ולהבין שההורים, קשה להם כשיש בעיות עם הילדים, קשה לנו כהורים כשיש בעיות עם הילדים שלנו.

מוריה

ולהבין את הפוזיציה שלהם.

מיכל

להבין את הפוזיציה שלהם קודם כול, אבל היא יכולה להבין את הפוזיציה של האימא ברגע שמישהו יעזור לה לראות שהיא חזקה, שהיא קומפוטנטית, שזה שהאימא כועסת זה לא בגלל שהיא לא מורה טובה, אלא בגלל שקורה משהו. מישוהו צריך לעזור לה לשים את הכוחות שלה במקום. כי הרבה פעמים היא מרגישה חסרת עונים, היא מרגישה קטנה, היא מרגישה מושפלת, היא מרגישה דברים שצריך לעזור לה לא להרגיש אותם, כי האימא לא נגדה. האימא, לפעמים כועסת לה כי היא נמצאת שם, כי עושה את העבודה, אבל מתוך מצוקה. ואחרי כל הדבר הזה, באמת, אחרי שהיא יכולה להרגיש שהיא קומפוטנטית מספיק ויש לה מספיק כוחות לעבוד עם האימא, אז יש שם כל הדברים שאמרנו.

זה לבנות איתה תוכנית, זה להבין ש... זה להבין את הפחדים של האימא, זה לראות שאיך היא עוזרת לאימא מול הפחדים שלה. בקשר לטיול, אני מתכוונת כמובן.

וזה בעיקר להסתכל על המאמץ של האימא, כמו שאמרנו קודם, את באמת נורא מתאמצת. אז הפעולות כבר פחות או יותר סימנו אותן, אני חושבת שמה שעכשיו אנחנו יכולות לסמן, זה את העניין הזה של את, המורה, מאוד מאוד יכולה לעזור לאימא להירגע בקשר לבת שלך.

את יכולה לעזור לה להירגע, וכשאני רבה איתך, או כשאני נכנסת איתך לקונפליקט, אני מחריפה את החוויה הרגשית של האימא. ובעניין הזה אפשר לעזור.

מוריה

אמרת שמישהו צריך לעזור למורה.

מי המישהו הזה?

מיכל

הייתי רוצה לחשוב שזה הנהלת בית הספר, שזה הממונים עליה, שזה היועצת, שזה המדריכה, שזה המלווה, שזה אנשים מבחוץ.

זה לא הילד ולא האימא.

זה אולי הקולגות. זה אנשים שעוטפים אותה. עוטפים אותנו, המורים, עוטפים אותנו כצוות.

הרבה מאוד פעמים אנחנו רואים צוותים שלמים שיודעים לעשות את זה אחד לשני.

שבעצם אנחנו בונים שם איזושהי קהילה,

שעוזרת לנו להרגיש קומפוטנטים, ועוזרת לנו לראות באיזה מקומות אנחנו נופלים, אבל זה

לא יעזור, זה חוזר לסוגיית הניהול תמיד, לא משנה מאיפה נסתכל.

אז זה ניהול שהולך למקום הזה, להעצים את המורים ולתת להם כוח.

מוריה

תודה.

אנחנו מתקרבות לסיום לצערי, וזה הרגע לסדר את הכלים בארגז שלנו.

אני אשמח אם תתני לנו איזשהו טיפ זהב.

מיכל

אני הרבה פעמים אומרת לעצמי, באמת, אם אני, אם הייתי יכולה להגיד במשפט אחד או

בשני משפטים, מה הביזנס פה בעבודה עם הורים?

אז אני רוצה להגיד שכל מפגש עם הורים, בטלפון, ברחוב, בסופר, ביום הורים, במפגש, לא משנה, באיזשהו סוג של אינטראקציה, אני חושבת שצריכים להתקיים שלושה דברים בתוך המפגש.

אחד, שההורה ייצא ממני, גאה בילד שלו, שני סנטימטר יותר מה שהוא נכנס. אם הוא יצא ממני, מתבייש בילד שלו, זה פספוס.

ההיבט השני הוא שאני רוצה שההורה יצא משיח איתי, מבסוט מעצמו, מבסוט מההורות שלו, ולא בחוויה שהוא הורה רע. כל ההורים רוצים להיות הורים טובים, אנחנו כולנו רוצים להיות הורים טובים, ואנחנו רוצים לצאת בחוויה, מהשיח, שאני עושה טוב.

אז נכון שיש לנו הרבה פעמים המון ביקורת על ההורים, אבל אני, בתוך השיח איתי, אני לא רוצה שהמורה יהיה שיפוטי על ההורות. ההורים עושים הכי טוב שהם יכולים בתנאי החיים שלהם, ואני לא רוצה שאנחנו נהיה שיפוטיים, אני רוצה שאנחנו נבין שזאת מציאות החיים.

והדבר השלישי קשור לעניין הזה, שאני רוצה שההורה ייצא ממני בתחושה שאני הדבר הכי טוב שקרה לילד שלו. והאמון הזה בי נוצר, אני חושבת, כשאני מאוד מאוד מקשיבה, וכשאני מאוד אמפתית, גם לכאב שלך, שלך, ההורי, האמא, האבא. זה מה אני חושבת, זה בעצם הגאווה בילד.

מוריה

איך יוצרים את הגאווה הזאת?

אני לא רוצה שהמורה ידע להגיד שהילד הוא חייכני וחברותי וטוב בכדורגל.

איך יוצרים גאווה אמיתית?

מיכל

זה באמת שאלה.

אני חושבת שאנחנו מאוד מאוד רוצים להרגיש גאים.

ואנחנו גאים כשאנחנו רואים שהוא מתקדם, כשאנחנו רואים שהוא משתפר, לא כשאין בעיות. וכשאנחנו רואים את ההתפתחות ואת ההתקדמות, וכשאנחנו מבינים גם, כשיש בעיות, ממה הן נובעות. ולא כי הוא ילד רע או כי אני הורה רע, כי יש פה משהו שעדיין לא פיצחנו.

אבל לילד שלי, מה זה מתאמץ כדי...להתגבר על הבעיות. לא מצליח לו, אבל הוא נורא מתאמץ, ואני רוצה שיראו את זה.

מוריה

כלומר, גאווה על הדרך, לא רק בתוצאה.

מיכל

בדיוק, גאווה על הדרך של הילד. אני כאימא נורא רוצה שיראו, שיראו כמה הילד שלי מתאמץ ומנסה.

מוריה

תודה רבה לך, פרופ' מיכל רזר.
היה לי לעונג.

מיכל

גם לי.

תודה רבה, מוריה.

מוריה

ולפני סיום, אני רוצה להזכיר שהחלה מתקיימת בראש ובראשונה בתוך הכיתה. והמשאב הגדול ביותר, המשמעותי ביותר, ולכן החשוב ביותר, הוא המורות והמורים ושעות ההוראה שלהם. כדי להעמיק בנושא הפרק, אתם מוזמנים להיכנס למפת הידע שיצרנו באגף, הנקראת לראות את כל הקשת. הקישור מופיע בתיאור הפרק. אני רוצה להודות למנהלת האגף לחינוך יסודי חנה ללוש על הובלתה את הנושא, ולחברותיי ליחידה לטיפול בפרט. אסתר צמח רוזן, הילה ליכט שטרית, סיניה ברק, ורות נצר תורג'מן. וכמובן, לכל צוות מט"ח. תודה לכם על ההקשבה, מקווה שנהנתם להתראות בפרק הבא. תודה רבה.